Applied Psychology, Volume 20, Issue 3, 2026, 53-80
ISSN: 2008-4331, eISSN: 2645- 3541
Received: 15 September 2025 *Revised: 8 September 2025* *Accepted: 2 January 2026*

Research Article

Adolescent Values: Universal or Culturally Specific? Adaptation of the Schwartz's Portrait Values questionnaire (RR) (2017) in Iran

Saeed Akbari-Zardkhaneh[1*], Rezvan Shirkhodaee[2], Jalil Fathabadi[3] & Amir Hossein Daneshmand Kafteroudi[2]

1. Assistant Professor, Department of Applied Psychology, Faculty of Psychology and Educational Science, University of Shahid Beheshti, Tehran, Iran. Email: S_akbari@sbu.ac.ir
2. M.A. of Educational Psychology, University of Shahid Beheshti, Tehran, Iran.
3. Associate Professor, Department of Educational Psychology, Faculty of Psychology and Educational Science, University of Shahid Beheshti, Tehran, Iran.

Abstract

Aim: Personal values influence individuals' attitudes, motivations, and behavioral choices throughout development. Although Schwartz's theory proposes a universal structure of human values, cultural contexts may influence how these values are organized and expressed. This study aimed to adapt the revised Portrait Values Questionnaire (PVQ-RR) for Iranian adolescents and evaluate its psychometric properties and correspondence with the theoretical structure of human values.

Method: The study included 873 eighth- and ninth-grade students in Tehran, selected through stratified random sampling. Participants completed the PVQ-RR and additional criterion measures assessing relevant psychological characteristics. Confirmatory factor analysis was used to evaluate the proposed value structure, while reliability and associations with external variables were examined to assess the instrument's psychometric properties.

Results: Confirmatory factor analysis supported the structure of 19 values and four higher-order dimensions: Conservation, Self-Transcendence, Openness to Change, and Self-Enhancement. Schwartz's circular value structure was largely reproduced, although some values, including Self-Direction–Action and Universalism–Tolerance, showed positional differences. Reliability was generally satisfactory, with comparatively weaker results for Hedonism and Achievement. Religiosity was positively associated with Conservation and negatively associated with Openness to Change and Self-Enhancement. Empathy was most strongly associated with Self-Transcendence, whereas self-esteem was positively related to Self-Enhancement.

Conclusion: The Persian PVQ-RR demonstrates acceptable psychometric properties for assessing values among Iranian adolescents. However, culturally specific variations warrant careful interpretation of individual value dimensions.

Key Words: *Adolescents, Cultural Adaptation, Portrait Values Questionnaire, Schwartz's Basic Human Values Theory*

Citation: Akbari-Zardkhaneh, S., Shirkhodaee, R., Fathabadi, J., & Daneshmand Kafteroudi, A. (2026). Adolescent Values: Universal or Culturally Specific? Adaptation of the Schwartz's Portrait Values questionnaire (RR) (2017) in Iran. *Appl. Psychol 20 (3):53-80.*

10.48308/apsy.2026.241545.1901

Copyright: © 2026 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

فصلنامهٔ روان‌شناسی کاربردی، دورهٔ ۲۰، شمارهٔ ۳، پائیز ۱۴۰۵، ۸۰-۵۳
ISSN: 2008-4331, eISSN: 2645- 3541
دریافت مقاله: ۱۴۰۴/۰۶/۲۴ دریافت اصلاحات: ۱۴۰۴/۰۹/۱۷ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۰/۱۲

مقاله پژوهشی

ارزش‌های نوجوانان: جهان‌شمول یا فرهنگی؟
انطباق ابزار ارزش‌های شوارتز (۲۰۱۷) در ایران

سعید اکبری زردخانه[1*]، رضوان شیرخدایی[2]، جلیل فتح‌آبادی[3] و امیرحسین دانشمند کفترودی[2]

۱. استادیار گروه روان‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران. ایمیل: S_akbari@sbu.ac.ir
۲. کارشناسی ارشد روان‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.
۳. دانشیار گروه روان‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

چکیده

هدف: این پژوهش با هدف ارزیابی روان‌سنجی نسخه تجدیدنظرشده پرسشنامه تشبیهی ارزش‌های شوارتز در نوجوانان ایرانی انجام شد.

روش: شرکت‌کنندگان ۸۷۳ دانش‌آموز پایه‌های هشتم و نهم شهر تهران بودند که با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند و به پرسشنامه شوارتز و مقیاس‌های ملاک (عزت‌نفس، خودکارآمدی، همدلی و دینداری) پاسخ دادند.

یافته‌ها: تحلیل عاملی تأییدی نشان داد که ساختار ۱۹ ارزش فرعی و ۴ ارزش مرتبه بالاتر (محافظه‌کاری، تعالی فردی، گشودگی به تغییر و ارتقای فردی) از برازش قابل‌قبول برخوردار است و آیتم‌ها اعتبار مناسبی دارند. اگرچه الگوی کلی دایره‌ای شوارتز و چهار قطب اصلی بازتولید شدند، اما میزان همخوانی با مدل نظری کمتر از سطح مطلوب بود و ارزش‌هایی مانند خودرهنموددهی—عمل و جهان‌شمول‌نگری—بردباری جابجایی‌هایی نشان دادند. شاخص‌های اعتبار برای اغلب ابعاد رضایت‌بخش بود، هرچند ارزش‌های لذت‌جویی و پیشرفت پایایی ضعیف‌تری داشتند. تحلیل همبستگی با ملاک‌ها نیز نشان داد دینداری با محافظه‌کاری رابطه مستقیم و با گشودگی به تغییر و ارتقای فردی رابطه معکوس دارد؛ در حالی‌که همدلی بالاترین ارتباط را با تعالی فردی و عزت‌نفس با ارتقای فردی نشان داد.

نتیجه‌گیری: یافته‌ها در مجموع ضمن تأیید بخشی از الگوی جهانی ارزش‌ها، تفاوت‌های فرهنگی معناداری در سازمان‌یافتگی ارزش‌ها در میان نوجوانان ایرانی آشکار ساخت. در مجموع با این‌که می‌توان ذکر کرد نسخه فارسی پرسشنامه تشبیهی ارزش‌های شوارتز ابزاری روا و معتبر برای سنجش ارزش‌های نوجوانان ایرانی است؛ ولی توصیه به احتیاط برای یافته‌های آن وجود دارد.

کلید واژه‌ها: *انطباق فرهنگی، پرسشنامه تشبیهی ارزش‌ها، نظریه ارزش‌های بنیادین شوارتز، نوجوانان*

استناد به این مقاله: اکبری زردخانه، سعید.، شیرخدایی، رضوان.، فتح‌آبادی، جلیل.، و دانشمند کفترودی، امیرحسین. (۱۴۰۵). ارزش‌های نوجوانان: جهان‌شمول یا فرهنگی؟ انطباق ابزار ارزش‌های شوارتز (۲۰۱۷) در ایران. *فصلنامهٔ روان‌شناسی کاربردی*، ۲۰ (۳): ۸۰-۵۳.

OPEN ACCESS 10.48308/apsy.2026.241545.1901

Copyright: © 2026 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

مقدمه

ارزش‌ها به آنچه مردم در زندگی مهم، خوب و شایسته می‌دانند اشاره دارند (ساگیو و همکاران، ۲۰۱۷) که نقش بزرگی در دیدگاه‌ها و بحث‌های سیاسی، مذهبی، آموزشی و زندگی خانوادگی ایفا می‌کنند (ساگیو و شوارتز، ۲۰۲۲؛ چچوخ و همکاران، ۲۰۲۴). ارزش‌های فردی باورها یا استانداردهای پایداری هستند که رفتار و فرآیندهای تصمیم‌گیری فرد را در زمینه‌های مختلف هدایت می‌کنند (انگلیم و مارتی، ۲۰۲۵).

نظریه ارزش‌های بنیادین انسانی[1] (شوارتز و همکاران، ۲۰۱۲) پرکاربردترین نظریه ارزشی در تحقیقات تجربی است (ساگیو و همکاران، ۲۰۱۷ ساگیو و شوارتز ۲۰۲۲). شوارتز (۱۹۹۲) ارزش‌ها را به‌عنوان اهدافی فراموقعیتی تعریف می‌کند که از نظر میزان اهمیت با یکدیگر تفاوت داشته و به‌منزله اصول راهنمای زندگی فرد عمل می‌کنند. بخش محتوایی[2] این نظریه، مجموعه جامعی از ده سازه ارزشی- انگیزشی[3] و بخش ساختاری[4] آن، روابط پویشی متقابل[5] تعارضی و توافقی بین سازه‌هاست که ساختار دورانی نظام‌های ارزشی را تشکیل می‌دهد (دلخموش، ۱۳۸۵). تحلیل‌هایی که در بیشتر از ۲۰۰ نمونه متعلق به بیش از ۶۰ کشور به انجام رسیده، جهان‌شمولی سازه‌های محتوایی و ساختار دورانی بین آن‌ها را تائید کرده‌اند (شوارتز و بیلسکی، ۱۹۹۰؛ شوارتز و ساگیو، ۱۹۹۵؛ شوارتز و باردی، ۲۰۰۱).

ادعای اصلی این نظریه این است که ارزش‌ها را می‌توان بر اساس یک پیوستار انگیزشی زیربنایی ساختار داد. این پیوستار به شکل دایره بوده و محل قرارگیری ارزش‌ها در آن بر اساس سازگاری‌های انگیزشی است؛ ارزش‌های مجاور با یکدیگر سازگار هستند زیرا معمولاً می‌توانند در یک عمل یا رفتار دنبال شوند. سازگاری‌ها با فاصله بین ارزش‌ها در اطراف دایره کاهش می‌یابند و ارزش‌های متضاد را نمی‌توان به‌راحتی در یک عمل دنبال کرد (چچوخ و همکاران، ۲۰۲۴).

---

[1] basic human values
[2] content
[3] motivationall
[4] structure
[5] mutuall

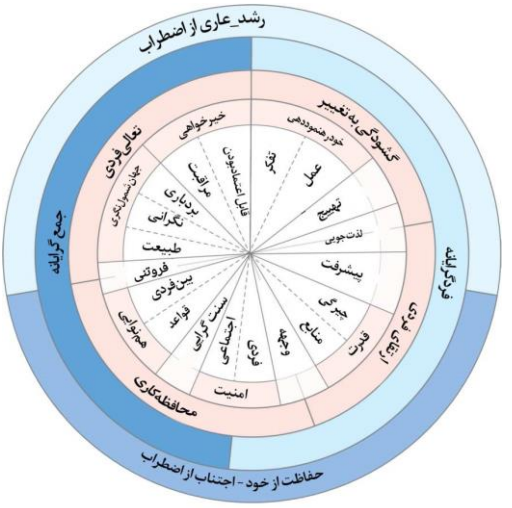

شکل ۱. ساختار دایره‌ای ارزش‌ها (شوارتز و چچوخ، ۲۰۲۱)

در نظریه ارزش‌های بنیادین انسانی، ده مولفه خیرخواهی[۱] (تلاش برای حفظ آسایش و رفاه دیگران)، سنت‌گرایی[۲] (پای‌بندی به آداب‌ورسوم فرهنگی و مذهبی)، همنوایی[۳] (اعمال و رفتارهای مطلوب اجتماعی)، امنیت[۴] (سلامت و تثبیت وضعیت خود و اجتماع)، قدرت[۵] (اعمال سلطه روی افراد و منابع)، پیشرفت[۶] (کسب صلاحیت مطابق با استانداردهای اجتماع)، تهییج[۷] (نوگرایی و مبارزه‌طلبی)، لذت‌جویی[۸]، خودرهنموددهی[۹] (تفکر و اعمال مستقل) و جهان‌شمول‌نگری[۱۰] (محافظت و حمایت از بشر و طبیعت) را معرفی کرده است (شوارتز، ۲۰۱۲). همچنین این ده ارزش در چهار دسته و دو بُعد گشودگی به تغییر[۱۱] در مقابل محافظه‌کاری[۱۲] و ارتقای فردی[۱۳] در مقابل تعالی فردی[۱۴] گروه‌بندی می‌شوند. در سه دهه گذشته، ابزارهای متعددی براساس این نظریه توسعه یافته

1 benevolence
2 tradition
3 conformity
4 security
5 power
6 achivement
7 stimulation
8 hedonism
9 self-direction
10 universalism
11 openness to change
12 conservation
13 self-enhancement
14 self-transcendence

(ساگیو و شوارتز، ۲۰۲۲) و با وجود تفاوت‌هایی بین آن‌ها، نقطه اشتراک‌شان این است که از پاسخ‌دهندگان خواسته می‌شود فرد توصیف‌شده در سوال را با خود مقایسه کرده و براساس آن به سوالات پاسخ دهند (شوارتز و همکاران، ۲۰۰۱).

شوارتز (۲۰۱۷؛ شوارتز و همکاران، ۲۰۱۲) اخیراً یک نظریه اصلاح‌شده در مورد ارزش‌ها ارائه داده که نظریه قبلی او در مورد ده ارزش بنیادین فردی (شوارتز، ۱۹۹۲) را تکمیل می‌کند. این نظریه اصلاح‌شده، نوزده ارزش با تعریف دقیق‌تر را مشخص می‌نماید که روی همان پیوستار دایره‌ای قرار گرفته‌اند (شکل ۱). او برای اندازه‌گیری این ارزش‌ها یک پرسشنامه تشبیهی ارزش اصلاح‌شده (آرآر)[1] تهیه کرد که در حال حاضر، محققان در سراسر جهان از این نسخه که دارای بیشترین پشتوانه پژوهشی بوده و از مزیت‌های آن نسبت به سایر نسخ به زمان کمتر در عین جامع‌تر بودن و بهره‌مندی از ضریب اعتبار بالاتر اشاره شده است استفاده می‌کنند (شوارتز و چچوخ، ۲۰۲۲). ضریب آلفای کرونباخ برای ارزش‌های مرتبه بالاتر بین ۰/۶۲ تا ۰/۸۴، با میانگین ۰/۷۷ و برای نوزده ارزش بین ۰/۴۸ تا ۰/۸۴ با میانگین ۰/۷۲ گزارش شده است. این نسخه از پرسش‌نامه تاکنون به ۴۵ زبان (شوارتز، ۲۰۲۱) انطباق یافته و در نمونه‌های متنوع جغرافیایی، فرهنگی، زبانی، مذهبی، سنی، جنسیتی و شغلی بررسی شده (وکیونه و همکاران، ۲۰۲۵؛ برهمی و همکاران، ۲۰۲۵؛ انگلیم و مارتی، ۲۰۲۵؛ چچوخ و همکاران، ۲۰۲۴؛ وکیونه و الساندری، ۲۰۱۷) و روایی پیش‌بین قابل‌توجهی را در فرهنگ‌های مختلف نشان داده است (دیویدوف، ۲۰۰۸؛ شوارتز، ۲۰۰۶).

شوارتز و چچوخ (۲۰۲۲) در پژوهشی این ابزار را در ۴۹ گروه فرهنگی با نمونه ۵۳۴۷۲ نفری و ۳۲ زبان از جمله انگلیسی، فرانسوی، اسپانیایی، چینی، هندی و عربی مورد بررسی قرار دادند و تحلیل مقیاس‌بندی چندبعدی[2] از نظم دایره‌ای در مورد ۱۹ ارزش پشتیبانی کرد. همچنین در این پژوهش مشخص شد سطوح میانگین ارزش‌ها بین فرهنگ‌های مختلف متفاوت است؛ مثلاً ارزش‌های محافظه‌کاری در فرهنگ‌های آسیایی اهمیت بیشتری داشتند و در مقابل، ارزش‌های گشودگی به تغییر و ارتقای فردی در کشورهای اروپای غربی و آمریکای شمالی بیشتر برجسته بودند. در برخی فرهنگ‌ها (مثل کشورهای نروژ، فنلاند، سوئد، دانمارک و ایسلند) مرزبندی بین ارزش‌ها بسیار واضح‌تر بود، اما در

[1] refined Portrait Values Questionnaire -RR

[2] multidimensional scaling

فرهنگ‌های جمع‌گرا (مثل کشورهای چین، ژاپن و کره جنوبی) ارزش‌ها بیشتر همپوشانی داشته و ارزش‌های تعالی فردی اهمیت بیشتری نشان دادند. مثلاً توجه به خیرخواهی و جهان‌شمول‌نگری در کشورهای آسیایی و آمریکای لاتین نسبتاً بالا بود. در مجموع ساختار دایره‌ای در همه فرهنگ‌ها بازتولید شد، اما زاویه‌ها و فاصله بین ارزش‌ها کمی متغیر بود.

فقدان ابزارهای استاندارد و مطابق با فرهنگ ایرانی یکی از مشکلات اساسی بر سر راه پژوهشگران حوزه علوم انسانی و به‌طور خاص گروه سنی کودکان و نوجوانان است. در همین راستا مطالعاتی که به استانداردسازی ابزارها با نظام و فرهنگ آموزشی جوامع می‌پردازند، بسیار ارزشمند هستند (اکبری زردخانه و همکاران، ۱۳۹۸). ازسوی‌دیگر، مطالعات از جمله اکبری زردخانه و همکاران (۱۴۰۲) نشان داده‌اند فعالیت‌های منسجمی برای انطباق ابزارها برای جامعه دانش‌آموزان نوجوان ایرانی انجام نشده یا در گروه‌هایی کوچک صورت گرفته و قابل‌استفاده در جوامع و اقلیم‌های مختلف کشور نیست (اکبری زردخانه و همکاران، ۱۳۹۷). همچنین اگر ابزارهای بزرگسالان روی نوجوانان اجرا شوند، معمولاً از نظر روان‌سنجی زیربنایی ناپایدار دارند (دلخموش، ۱۳۹۰).

پژوهش دلخموش (۱۳۹۱) نشان داده است ساختار نظری ارزش‌های شوارتز تا حدی در نوجوانان ایرانی قابل‌مشاهده است؛ اما برخی تفاوت‌های فرهنگی- مانند جایگاه ارزش خیرخواهی- وجود دارد. طبق پژوهش عابد و پاکدامن (۲۰۱۳) نیز در مقایسه دانشجویان ایرانی و انگلیسی ارزش خودرهنموددهی و پیشرفت برای ایرانیان بالاتر از سنت‌گرایی قرار دارد. این نتایج نشان می‌دهد اگرچه مدل جهانی ارزش‌ها قابل‌اتکاست، اما ترجمه ساده آن بدون توجه به تفاوت‌های فرهنگی، می‌تواند موجب برداشت‌های نادرست شود. لازم به ذکر است در پژوهش‌های نامبرده ابزار ۴۰ آیتمی مورد استفاده قرار گرفته و در مورد بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی این نسخه از ابزار در ایران مستندی در دست نیست. از دیگر سو مطالعات اخیر با نسخه تجدیدنظرشده (از جمله وکیونه ۲۰۲۳، شوارتز و چچوخ ۲۰۲۲) امکان درک دقیق‌تر روابط بین ارزش‌ها را فراهم ساخته است. ازسوی‌دیگر با توجه به نقش بنیادین ارزش‌ها در شکل‌گیری هویت فردی، نگرش‌ها و مسیرهای تحصیلی و شغلی افراد و با درنظرگرفتن خلأ موجود در نظام آموزشی کشور نسبت به سنجش ساختار ارزشی نوجوانان برای هدایت تحصیلی، این پژوهش تلاش کرده است با پاسخ به سوالاتی از قبیل معتبر و روا بودن پرسشنامه شوارتز برای نوجوانان ایرانی، ابزاری معتبر را برای این جمعیت ارائه دهد. این هدف نه‌تنها به بومی‌سازی یک ابزار مهم در حوزه روان‌شناسی اجتماعی و تربیتی می‌انجامد، بلکه گامی اساسی در جهت طراحی سازوکارهای علمی و

دقیق برای هدایت تحصیلی مبتنی بر ارزش‌های فردی نوجوانان محسوب می‌شود. به‌همین جهت استانداردسازی نسخه تجدیدنظرشده پرسشنامه تشبیهی ارزش‌های شوارتز (۲۰۱۷) در این پژوهش مدنظر قرار گرفته است.

روش

پژوهش حاضر به لحاظ هدف بنیادی و شیوه گردآوری داده‌ها توصیفی- پیمایشی است (سرمد و همکاران، ۱۳۸۰). پس از هماهنگی‌های لازم با اداره کل آموزش‌وپرورش شهر تهران و کسب مجوزهای لازم، پیگیری از ادارات مناطق منتخب اداره کل برای تخصیص چند مدرسه جهت اجرای ابزارهای مدنظر انجام شد. گرچه تلاش شد مناطق انتخابی نماینده کل شهر تهران باشند اما مناطق مجوز داده شده، توزیع متناسبی نداشتند. از جامعه دانش‌آموزان دوره متوسطه اول شهر تهران ۸۷۳ نفر (۴۸۷ دختر و ۳۸۶ پسر) از ۹ مدرسه در ۵ منطقه (۲، ۵، ۶ و ۱۰) شهر تهران انتخاب شد. بدین منظور، جامعه پژوهش بر اساس پایه تحصیلی، منطقه و جنسیت به چندطبقه تقسیم شد و از هر طبقه تعداد مشخصی آزمودنی به‌طور تصادفی انتخاب گردیدند بعد از بررسی پاسخ‌ها، ۸۲ نفر به پنج و بیشتر از پنج آیتم پاسخ نداده بودند که از پژوهش کنار گذاشته شدند و در انتها حجم نمونه اصلی به ۷۹۱ نفر (۴۴۹ دختر و ۳۴۲ پسر) رسید. میانگین سنی این گروه ۱۴/۵۱ و انحراف معیار ۰/۵ بود و دانش‌آموزان در دو پایه تحصیلی هشتم و نهم مقطع متوسطه اول مشغول تحصیل بودند. با درنظرگرفتن اینکه در تحلیل‌های عاملی تائیدی این پژوهش، نسبت تعداد متغیرها به هر عامل[1] برابر با ۳ بوده و تعداد عامل‌ها در هر یک از چهار مدل بین ۳ تا ۵ عامل متغیر است، حجم نمونه ۷۹۱ نفری تحقیق حاضر کفایت لازم را داراست. بر اساس مطالعه شبیه‌سازی ماندفروم و همکاران (۲۰۰۵)، این حجم نمونه برای دستیابی به نتایج باثبات و حصول «توافق خوب[2]» بین ساختار عاملی نمونه و جمعیت، کاملاً مناسب ارزیابی می‌شود.

ابزارهای پژوهش

نسخه تجدیدنظرشده پرسش‌نامه تشبیهی ارزش‌های شوارتز: این نسخه توسط شوارتز (۲۰۱۷) با ۵۷ آیتم برای اندازه‌گیری نوزده ارزش با سه آیتم برای هر یک تهیه شده است. هر آیتم شامل یک تشبیه کلامی است که فردی را از نظر اهداف، آرزوها یا

[1] p/f ratio
[2] good agreement

امیالی که او در زندگی مهم می‌داند توصیف می‌کند (شوارتز و همکاران ۲۰۰۱). پاسخ‌دهندگان پس از مقایسه، میزان شباهت فرد را با خود در مقیاس شش‌نقطه‌ای ارزیابی می‌کنند (۱- اصلاً شبیه من نیست؛ ۶- بسیار شبیه من است). متوسط ضریب اعتبار آلفای کرونباخ برای ۱۹ ارزش بالاتر از ۰/۷۰ گزارش شده است (شوارتز، ۲۰۲۱؛ شوارتز و چچوخ، ۲۰۲۲). چچوخ و همکاران (۲۰۱۴) نیز روایی سازه برای نوجوانان را مناسب و ضریب آلفای کرونباخ را برای ارزش‌های اصلی بین ۰/۶ تا ۰/۷ و برای ارزش‌های مرتبه بالاتر ۰/۷۵ تا ۰/۸۵ گزارش کرده‌اند.

مقیاس عزت‌نفس روزنبرگ[1]: این مقیاس توسط روزنبرگ (۱۹۶۵) ساخته شده و عامل کلی احساس ارزشمندی شخص را با ۱۰ آیتم مورد ارزیابی قرار می‌دهد. نحوه نمره‌گذاری این مقیاس به‌صورت لیکرت شش گزینه‌ای است. نتایج پژوهش ماکسنس و همکاران (۲۰۲۴) روی نوجوانان نشان داد این ابزار دارای روایی همگرا و افتراقی خوب و اعتبار بالاست و در جهات مورد انتظار با معیارهای رضایت از زندگی، استرس و خودکارآمدی رابطه دارد که از روایی همگرای ابزار پشتیبانی می‌کند. گرین‌برگر و همکاران (۲۰۰۳) رابطه آن را با آزمون رضایت از زندگی در یک گروه از نوجوانان ۰/۴۳ گزارش کرده‌اند. ضیایی و قنبری (۱۴۰۰) ضریب آلفای کرونباخ را برای گروه دانش‌آموزان ۰/۸۳ به دست آورده و روایی سازه آن از روش تحلیل مولفه‌های اصلی را مناسب گزارش کردند. در این پژوهش نیز آلفای کرونباخ برای نمره عزت‌نفس ۰/۸۶ محاسبه شد.

مقیاس تجدیدنظرشده همدلی کودکان و نوجوانان[2]: این مقیاس که توسط اورگاوو و همکاران (۲۰۱۷) تهیه شده، دارای چهارده آیتم در مقیاس سه‌درجه‌ای لیکرت است. آلفای کرونباخ کل ۰/۷۴ و برای زیرمقیاس‌های همدلی عاطفی ۰/۷۰، شناختی ۰/۷۰ و تمایل به حفظ آرامش ۰/۷۴ به دست آمد. ضرایب همگونی درونی نسخه فارسی (طاهری و همکاران، ۱۴۰۲) در زیرمقیاس‌های همدلی شناختی ۰/۷۶، عاطفی ۰/۷۹، تمایل به حفظ آرامش ۰/۸۲ و کل مقیاس ۰/۸۴؛ و نتایج تحلیل عاملی تائیدی آن مناسب گزارش شده است. همچنین در پژوهش حاضر، آلفای کرونباخ برای نمره کل همدلی ۰/۷۹ محاسبه شد.

[1] Rosenberger's Self Esteem Scale (SES)

[2] Adolescent Measure of Empathy and Sympathy (AMES)

مقیاس دینداری نوجوانان: این ابزار توسط خدایاری فرد و همکاران (۱۳۹۷) به‌منظور سنجش دینداری نوجوانان تهیه شد و سه زیرمقیاس باور دینی، عواطف دینی و رفتار دینی را با ۳۶ آیتم در مقیاس لیکرت چهارنقطه‌ای از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۴) می‌سنجد. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی بیانگر وجود سه مولفه باور دینی، عواطف دینی و رفتار دینی بود. دامنۀ ضرایب همگونی درونی زیرمقیاس‌ها بین ۰/۹۲ تا ۰/۸۸ و کل ۰/۷۶ گزارش شد و ضریب اعتبار نمره کل دینداری به شیوه آلفای کرونباخ در این پژوهش ۰/۹۸ به دست آمد.

مقیاس خودکارآمدی کودکان و نوجوانان[1]: این پرسش‌نامه توسط موریس و همکاران (۲۰۰۱) با ۲۳ آیتم و سه خرده‌مقیاس (خودکارآمدی اجتماعی تحصیلی و هیجانی) طراحی شد. پاسخ‌دهی هر آیتم در طیف لیکرت پنج‌نقطه‌ای از بسیار زیاد تا بسیار کم است. موریس و همکاران (۲۰۰۱) ضریب اعتبار کلی آن را ۰/۷۰ و سه زیرمقیاس اجتماعی، تحصیلی و هیجانی را به‌ترتیب ۰/۷۸، ۰/۸۷ و ۰/۸۰ به دست آوردند. طهماسیان (۱۳۸۶) روایی سازه و همگرای آن را مناسب (رابطه معکوس با افسردگی) و آلفای کرونباخ را برای زیرمقیاس اجتماعی ۰/۷۴، تحصیلی ۰/۶۹ و هیجانی ۰/۸۴ گزارش کرده است. در این پژوهش نیز آلفای کرونباخ نمره کل خودکارآمدی ۰/۸۴ محاسبه شد.

شیوۀ اجرا

روش اجرا بر اساس الگوی تنزر و سیم[2] (۱۹۹۹) پیش رفت و در گام اول نسخه ترجمه شده پرسشنامه به فارسی که با شیوه (ترجمه ـ بازترجمه) مورد تائید شوارتز (۲۰۲۱) تهیه شده بود آماده شد. فرآیند بدین‌صورت است که یک فرد بومی ترجمه اولیه نسخه اصلی انگلیسی ابزار را انجام می‌دهد. سپس یک فرد دوزبانه که نسخه اصلی انگلیسی را ندیده، بازترجمه را تهیه کرده و نسخه‌های ترجمه و بازترجمه به نویسنده بازگردانده می‌شود. نویسنده پس از بررسی، اصلاحات لازم را پیشنهاد داده و این نسخه اصلاح‌شده بازترجمه دوباره به مترجم بازگردانده می‌شود تا در نهایت نسخه زبانی مورد تأیید قرار گیرد (شوارتز، ۲۰۲۱). در گام دوم برای روان‌سازی و اطمینان از درک آیتم‌ها توسط

[1] Self-Efficacy Questionnaire - Child

[2] Tenzer, & Sim

نوجوانان، پرسشنامه در اختیار ۵۰ دانش‌آموز قرار گرفت و اصلاحات نهایی با نظارت متخصص روان‌سنجی انجام شد.

گام بعدی اجرای نهایی بود که بعد از مراجعه به مدیریت مدارس و ارائه مجوز، با هماهنگی مدرسه، پرسش‌نامه‌ی تشبیهی ارزش‌ها به همراه یکی از چهار آزمون ملاک که پیش‌تر معرفی شد، به‌صورت تصادفی و به‌شکل مداد-کاغذی در اختیار گروه نمونه قرار گرفت که شامل ۸۷۳ دانش‌آموز در پایه‌های هشتم و نهم دختر و پسر از مدارس شهر تهران بود که به شیوه نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. پس از بررسی پاسخ‌ها و حذف پاسخ‌های ناقص که پنج و بیشتر از پنج آیتم آن سفید بود، داده‌های نهایی ۷۹۱ نفر (۴۴۹ دختر و ۳۴۲ پسر) برای تحلیل آماده شد. داده‌های گمشده با روش جایگزینی چندگانه[1] با الگوریتم تطبیق میانگین پیش‌بین[2] و با استفاده از بسته مایس[3] (بورن و گروتویس-آودشورن، ۲۰۱۱) بازتولید شدند.

در گام آخر نیز برای تحلیل‌ها از نرم‌افزار آر (نسخه ۴.۴.۱) و بسته‌های لاوان[4] (راسل، ۲۰۱۲) استفاده و تحلیل‌ها بر روی مجموعه داده کامل‌شده (N =۷۹۱) انجام شد. تحلیل آیتم مقیاس بر اساس روش اکبری زردخانه و همکاران (۱۳۹۶؛ ۱۴۰۱) صورت گرفت. برای آزمون ساختار عاملی مقیاس و تمایز بین ارزش‌ها نیز چهار مدل تحلیل عاملی تائیدی[5] جداگانه برای هر یک از چهار بعد مرتبه بالاتر (محافظه‌کاری، تعالی فردی، گشودگی به تغییر و ارتقای فردی) اجرا شد که با توجه به ماهیت ترتیبی داده‌های حاصل از مقیاس لیکرت و عدم برقراری پیش‌فرض نرمال بودن چندمتغیره، کلیه تحلیل‌های عاملی تأییدی با استفاده از برآوردگر حداکثر درستنمایی مقاوم[6] و شاخص‌های برازش خدشه‌ناپذیر[7] در نرم‌افزار آر اجرا گردیدند. علاوه‌براین، اعتبار همگونی درونی برای تمام مقیاس‌ها (ابعاد مرتبه بالاتر، ارزش‌های بنیادین و ارزش‌های فرعی) با استفاده از دو ضریب آلفای کرونباخ و امگای مک‌دونالد محاسبه و برای روایی پرسشنامه، از روایی همگرا[8] و

[1] multiple imputation
[2] Predictive Mean Matching - PMM
[3] mice
[4] lavaan
[5] Confirmatory Factor Analysis (CFA)
[6] Maximum likelihood with robust standard errors (MLR)
[7] robust fit indices
[8] convergent validity

واگرا[1] استفاده شد. در تمام مراحل، به مسائل اخلاقی توجه و پاسخ‌ها به‌صورت بی‌نام جمع‌آوری و محرمانگی آن‌ها تضمین شد و دانش‌آموزان از هدف پژوهش مطلع گردیدند.

یافته‌ها

تحلیل آیتم نشان داد تمامی آیتم‌ها ملاک‌های لازم برای ماندن در مقیاس را دارا هستند (شیرخدایی، ۱۴۰۴ را ببینید). در ادامه برای آزمون تمایز ۱۹ ارزش فرعی، چهار تحلیل عاملی تأییدی جداگانه برای ابعاد مرتبه بالاتر (محافظه‌کاری، تعالی فردی، گشودگی به تغییر و ارتقای فردی) با آزادگذاری کوواریانس بین عوامل، با برآوردگر حداکثر درست‌نمایی مقاوم و شاخص‌های برازش خدشه‌ناپذیر انجام شد. نتایج نشان داند که تمایز ارزش‌ها در هر خوشه قابل‌قبول است (جدول ۱).

جدول ۱. شاخص‌های برازش تحلیل عاملی تائیدی برای چهار بُعد ارزشی مرتبه بالاتر (N = ۷۹۱)

بُعد	χ^2(df)	CFI	TLI	RMSE	SRMR
محافظه‌کاری	۳۰۱/۹* (۸۰)	۰/۹۴	۰/۹۲	۰/۰۷	۰/۰۵
تعالی فردی	۱۴۱/۷۷* (۸۰)	۰/۹۸	۰/۹۷	۰/۰۴	۰/۰۳
گشودگی به ...	۱۵۵/۸۲* (۴۸)	۰/۹۳	۰/۹۱	۰/۰۶	۰/۰۴
ارتقای فردی	۱۵۱/۰۲* (۲۴)	۰/۹۰	۰/۸۵	۰/۰۹	۰/۰۷

*. $p <$ ۰/۰۰۱

یافته‌های جدول ۱ نشان می‌دهد بُعد تعالی فردی بالاترین سطح برازش را داشت و تمایز ارزش‌های زیرمجموعه آن (خیرخواهی و جهان‌شمول‌نگری) به‌خوبی تأیید شد. ابعاد محافظه‌کاری و گشودگی به تغییر نیز از برازش قابل‌قبول برخوردار بودند. در مقابل، بُعد ارتقای فردی تنها برازش مرزی نشان داد. نتایج تحلیل عاملی تائیدی برای بعد محافظه‌کاری نیز نشان داد که مدل پنج‌عاملی این بعد از برازش مطلوبی برخوردار است (جدول ۲ را ببینید).

جدول ۲. بارهای عاملی استانداردشده و واریانس تبیین آیتم‌ها در مدل‌های تائیدی

بُعد	ارزش فرعی	بارعاملی	بُعد	ارزش فرعی	بارعاملی

[1] divergent validity

		حداقل	حداکثر			حداقل	حداکثر
محافظه‌کاری	امنیت- فردی	۰/۵۴	۰/۵۸	تعالی فردی	جهان....- طبیعت	۰/۶۵	۰/۸۳
	امنیت- اجتماعی	۰/۷۲	۰/۸۰		جهان....- نگرانی	۰/۵۳	۰/۶۶
	سنت‌گرایی	۰/۵۹	۰/۷۱		جهان....- بردباری	۰/۵۷	۰/۶۰
	هم....- قواعد	۰/۷۹	۰/۸۵		خیر....- مراقبت	۰/۶۴	۰/۸۲
	هم....- بین‌فردی	۰/۷۱	۰/۷۷		خیر....- قابل‌اعتماد	۰/۵۸	۰/۶۱
گشودگی به تغییر	خودرهن....- تفکر	۰/۳۱	۰/۵۴	ارتقای فردی	قدرت- چیرگی	۰/۴۳	۰/۷۵
	خودرهن....- عمل	۰/۶۳	۰/۶۸		قدرت- منابع	۰/۴۴	۰/۷۸
	تهییج	۰/۶۱	۰/۶۶		پیشرفت	۰/۴۳	۰/۶۷
	لذت‌جویی	۰/۴۱	۰/۷۹				

تحلیل همبستگی ۱۹ ارزش فرعی (جدول ۳) نشان داد در بسیاری موارد، ارزش‌های همسایه در مدل دایره‌ای، همبستگی مثبت دارند، اگرچه شدت برخی از این همبستگی‌ها کمتر از حد ایده‌آل است (مثلاً پیشرفت و قدرت-چیرگی = ۰/۰۸). برخی ارزش‌های درون خوشه تعالی فردی نیز همبستگی ضعیف‌تر از انتظار نشان دادند (مثلاً جهان‌شمول‌نگری-نگرانی و جهان‌شمول‌نگری- بردباری = ۰/۱۱). در مقابل، ارزش‌های متضاد عمدتاً همبستگی منفی مورد انتظار داشتند. برای مثال، خودرهنمونددهی-عمل با سنت‌گرایی (**r** =-۰/۳۷) و قدرت-منابع با جهان‌شمول‌نگری-نگرانی (**r** =-۰/۲۹) تضاد قابل‌توجهی نشان دادند.

جدول ۳. ماتریس همبستگی پیرسون بین ۱۹ ارزش مرکز شده (N = ۷۹۱)

	ارزش‌ها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸
۱.	خودرهن-- تفکر	۱																	
۲.	خودرهن-- عمل	۰/۲۱	۱																
۳.	تهییج	۰/۱۵	۰/۲۲	۱															
۴.	لذت‌جویی	۰/۰۱	۰/۲	۰/۲۵	۱														
۵.	پیشرفت	۰/۰۹	۰/۱۸	۰/۰۹	۰/۱۸	۱													
۶.	قدرت- چیرگی	۰/۰۷	۰/۱۸	۰/۰۳	۰/۱۵	۰/۰۸	۱												
۷.	قدرت- منابع	۰/۱۲	۰/۲۹	۰/۱۲	۰/۳۱	۰/۲۷	۰/۴۷	۱											
۸.	وجهه	۰/۰۴	۰/۰۷	۰/۰۴	۰/۰۸	۰/۱۸	۰/۱۷	۰/۲۷	۱										
۹.	امن -- فردی	۰/۰۹	۰/۲۶	۰/۱۷	۰/۰۸	۰/۰۰	۰/۲۷	۰/۲۵	۰/۰۵	۱									
۱۰.	امن-- اجتماعی	۰/۱۷	۰/۲۵	۰/۱۶	۰/۱۷	۰/۱۳	۰/۱۷	۰/۲۶	۰/۱۸	۰/۱۳	۱								
۱۱.	سنت‌گرایی	۰/۱۹	۰/۳۷	۰/۱۷	۰/۲۷	۰/۲۱	۰/۱۸	۰/۳۳	۰/۲۱	۰/۰۹	۰/۲۲	۱							
۱۲.	هم-- قواعد	۰/۱۹	۰/۳۹	۰/۲۶	۰/۴	۰/۲۶	۰/۲۸	۰/۴۶	۰/۲۲	۰/۲۳	۰/۱۷	۰/۳۲	۱						
۱۳.	هم-- بین‌فردی	۰/۲۳	۰/۳۳	۰/۳	۰/۲۴	۰/۲۴	۰/۴۵	۰/۴	۰/۱۱	۰/۱۱	۰/۰۲	۰/۱۲	۰/۲۵	۱					
۱۴.	فروتنی	۰/۰۶	۰/۱۵	۰/۱۶	۰/۱۸	۰/۲۶	۰/۲۱	۰/۳۷	۰/۲۴	۰/۰۱	۰/۱۳	۰/۰۵	۰/۱۸	۰/۱۷	۱				
۱۵.	جهان-- طبیعت	۰/۱	۰/۰۹	۰/۰۴	۰/۱۴	۰/۱۹	۰/۲۲	۰/۱۵	۰/۱۷	۰/۰۹	۰/۰۳	۰/۰۳	۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۰۵	۱			
۱۶.	جهان-- نگرانی	۰/۱۷	۰/۰۹	۰/۱۳	۰/۱۴	۰/۱۹	۰/۲۹	۰/۳۱	۰/۱۹	۰/۰۱	۰/۰۲	۰/۰۷	۰/۰۰	۰/۲۳	۰/۱	۰/۰۷	۱		
۱۷.	جهان-- بردباری	۰/۱۳	۰/۲۵	۰/۱۷	۰/۲۸	۰/۲۷	۰/۲۹	۰/۲۹	۰/۲۶	۰/۰۰	۰/۰۲	۰/۱۱	۰/۲۳	۰/۲۹	۰/۱۸	۰/۰۳	۰/۱۱	۱	
۱۸.	خیر-- مراقبت	۰/۱۱	۰/۱۲	۰/۰۹	۰/۰۶	۰/۱۴	۰/۱۵	۰/۰۶	۰/۰۶	۰/۰۴	۰/۰۶	۰/۰۳	۰/۰۸	۰/۰۸	۰/۰۳	۰/۰۱	۰/۰۶	۰/۰۲	۱

دقت: کلیه ضرایب همبستگی دارای علامت منفی هستند، به‌جز مواردی که زیرشان خط کشیده شده است.

برای بررسی روابط فضایی ۱۹ ارزش فرعی، از روش مقیاس‌بندی چندبعدی اکتشافی[1] استفاده شد که امکان مقایسه بصری ساختار تجربی با الگوی دایره‌ای را فراهم می‌سازد. نتایج نشان داد ۱۹ ارزش فرعی به‌صورت تصادفی پراکنده نشده‌اند و الگویی شبیه ساختار دایره‌ای (شکل ۲) در بین آن‌ها وجود دارد. چهار قطب اصلی متناظر با ابعاد مرتبه بالاتر—گشودگی به تغییر، محافظه‌کاری، ارتقای فردی و تعالی فردی—به وضوح قابل‌تشخیص هستند و ارزش‌های مجاور در نظریه نیز نزدیکی فضایی خود را حفظ کرده‌اند. برخی ارزش‌ها مانند فروتنی و وجهه موقعیت خاصی در خوشه‌ها داشتند و فشردگی نسبی خوشه تعالی فردی نشان‌دهنده تمایز کمتر بین این ارزش‌ها است.

برای آزمون کمّی انطباق ساختار تجربی و نظری، تحلیل مقیاس‌بندی چندبعدی تائیدی انجام شد. نتایج تحلیل پروکراستس نشان داد خطای کلی انطباق ۴/۵۷ و ضریب فی تاکر برابر با ۰/۷۸ و از نظر آماری معنادار است (p =۰/۰۰۱)؛ اما کمتر از سطح مطلوب ۰/۸۵ به شمار می‌رود و نشان‌دهنده همخوانی متوسط یا قابل‌قبول ضعیف است. بررسی بصری شکل ۲ نیز تأیید کرد که الگوی کلی دایره‌ای و ترتیب چهار قطب اصلی تا حد

[1] Multidimensional Scaling (MDS)

زیادی حفظ شده، اگرچه برخی ارزش‌ها مانند خودرهنموددهی-عمل و جهان‌شمول‌نگری-بردباری نسبت به جایگاه نظری خود جابجایی‌هایی نشان می‌دهند.

شکل ۲. نمودار تحلیل پروکراستس برای مقایسه ساختار ارزش‌ها در نمونه با ساختار هدف نظری

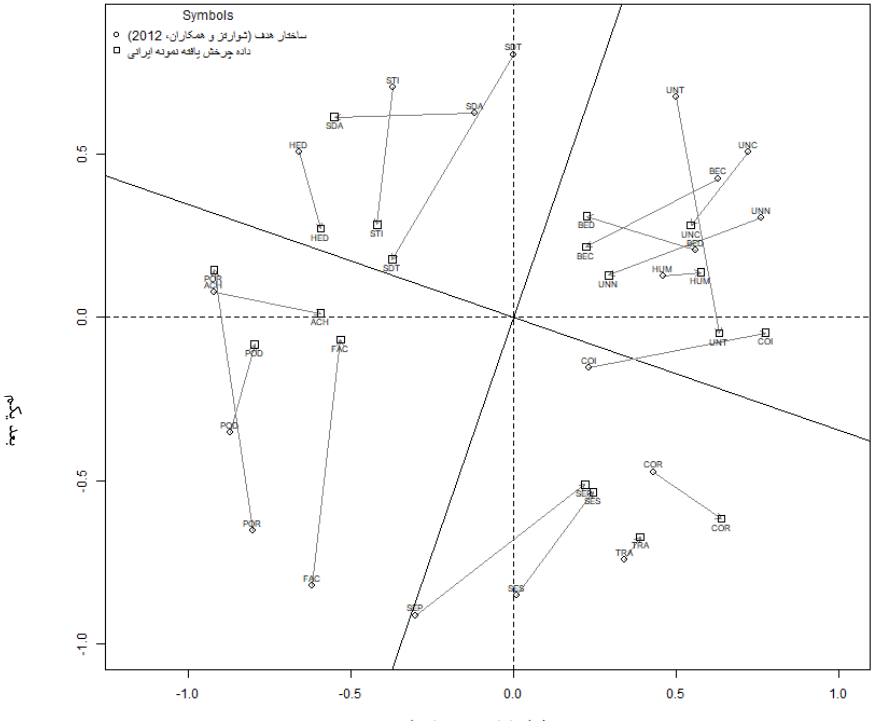

یادداشت: نقاط دایره موقعیت نظری و نقاط مربع موقعیت هر ارزش را در نمونه پژوهش نشان می‌دهند. خطوط، میزان جابجایی هر ارزش از موقعیت نظری به موقعیت مشاهده‌شده را نشان می‌دهند. SEP = امنیت-فردی، SES = امنیت-اجتماعی، TR = سنت‌گرایی، COR = همنوایی-قواعد، COI = همنوایی-بین‌فردی، SDT = خودرهنموددهی-تفکر، SDA = خودرهنموددهی-عمل، STI = تهییج، HED = لذت‌جویی، UNN = جهان‌شمول‌نگری-طبیعت، UNC = جهان‌شمول‌نگری-نگرانی، UNT = جهان‌شمول‌نگری-بردباری، BEC = خیرخواهی-مراقبت، BED = خیرخواهی-قابل‌اعتمادبودن، POD = قدرت-چیرگی، POR = قدرت-منابع، ACH = پیشرفت، HUM= فروتنی، FAC= وجهه.

جدول ۴، نشان می‌دهد هر چهار بعد مرتبه بالاتر- تعالی فردی، ارتقای فردی، گشودگی به تغییر و محافظه‌کاری- دارای ضریب آلفا و امگا بالاتر از ۰/۷۰ بودند. مقادیر امگا بین ۰/۸۰ (ارتقای فردی) تا ۰/۹۱ (محافظه‌کاری) متغیر بود که نشان‌دهنده همگونی درونی خوب تا عالی این ابعاد در نمونه ایرانی است و اعتبار ساختاری مناسبی را برای مقیاس تأیید می‌کند.

جدول ۴. ضرایب اعتبار همگونی درونی برای مقیاس‌های ارزش

مقیاس	امگا	آلفا	مقیاس	امگا	آلفا
ابعاد مرتبه بالاتر (۴ بعد)			ارزش‌های فرعی (۱۹ گانه)		
تعالی فردی	۰/۸۹	۰/۸۶	خودرهن...- تفکر	۰/۴۴	۰/۴۴
ارتقای فردی	۰/۸۰	۰/۷۲	خودرهن..- عمل	۰/۷۰	۰/۷۰
گشودگی به تغییر	۰/۸۳	۰/۸۰	تهییج	۰/۶۸	۰/۶۸
محافظه‌کاری	۰/۹۱	۰/۸۸	لذت‌جویی	۰/۶۴	۰/۵۸
ارزش‌های بنیادین (۱۰ گانه)			پیشرفت	۰/۶۲	پیشرفت
خودره...-بنیادین	۰/۷۳	۰/۶۷	قدرت- چیرگی	۰/۶۴	۰/۶۳
تهییج-بنیادین	۰/۶۸	۰/۶۸	قدرت- منابع	۰/۷۰	۰/۶۶
لذت‌ج...-بنیادین	۰/۶۴	۰/۵۸	وجهه	۰/۵۶	۰/۵۱
پیشرفت-بنیادین	۰/۶۲	۰/۵۷	امن ...- فردی	۰/۵۹	۰/۵۶
قدرت-بنیادین	۰/۷۸	۰/۷۲	امن...- اجتماعی	۰/۸۱	۰/۸۰
امنیت-بنیادین	۰/۸۵	۰/۷۹	سنت‌گرایی	۰/۶۸	۰/۶۷
هم‌نوایی-بنیادین	۰/۹۱	۰/۸۴	هم... - قواعد	۰/۸۶	۰/۸۶
سنت‌گ...-بنیادین	۰/۷۶	۰/۶۵	هم.... - بین‌فردی	۰/۷۹	۰/۷۸
خیر....-بنیادین	۰/۸۵	۰/۸۰	فروتنی	۰/۴۵	۰/۴۵
جهان....-بنیادین	۰/۸۴	۰/۷۹	جهان...- طبیعت	۰/۸۰	۰/۷۹
			جهان...- نگرانی	۰/۶۴	۰/۶۴
			جهان...- بردباری	۰/۶۱	۰/۶۱
			خیر...- مراقبت	۰/۷۷	۰/۷۶
			امن ...- فردی	۰/۶۳	۰/۶۲

بررسی همگونی درونی ده ارزش بنیادین نشان داد که قدرت، امنیت، هم‌نوایی، خیرخواهی و جهان‌شمول‌نگری دارای اعتبار قابل‌قبول تا عالی هستند. ارزش‌های خودرهنموددهی و سنت‌گرایی نیز با امگا ۰/۷۳ و ۰/۷۶ اعتبار قابل‌قبولی داشتند، هرچند آلفای آن‌ها کمی پایین‌تر از ۰/۷۰ بود. ارزش تهییج در مرز قابل‌قبول قرار داشت (α =۰/۶۸، ω =۰/۶۸) و ارزش‌های

لذت‌جویی و پیشرفت ضریب پایین‌تری نشان دادند. همچنین برای ۱۹ ارزش فرعی با ۳ آیتم، مقیاس‌های خودرهنموددهی-عمل، امنیت-اجتماعی، هم‌نوایی-قواعد، هم‌نوایی-بین‌فردی، جهان‌شمول‌نگری-طبیعت و خیرخواهی-مراقبت اعتبار خوبی (α و ω بالاتر از ۰/۷۰) و مقیاس‌های تهییج، سنت‌گرایی، قدرت-چیرگی، قدرت-منابع، جهان‌شمول‌نگری-نگرانی، جهان‌شمول‌نگری-بردباری و خیرخواهی-قابل‌اعتمادبودن اعتبار حداقل قابل‌قبول (α و ω بالاتر از ۰/۶۰) داشتند. ارزش‌های خودرهنموددهی-تفکر، پیشرفت، وجهه، امنیت-فردی و فروتنی ضریب اعتبار پایین‌تری نشان دادند اما در مجموع، ۱۵ ارزش از ۱۹ ارزش فرعی اعتبار خوب تا قابل‌قبول داشتند.

ضرایب همبستگی بین ابعاد ارزشی و چهار ابزار ملاک (جدول ۵) نیز نشان داد برخی دارای همبستگی بالا هستند. دینداری با محافظه‌کاری همبستگی مثبت (r = ۰/۶۱)، با گشودگی به تغییر همبستگی منفی (r = -۰/۵۱) و با ارتقای فردی همبستگی منفی (r = -۰/۴۶) دارد. همدلی همبستگی مثبت با بُعد تعالی فردی (r = ۰/۴۴)، همبستگی منفی با ارتقای فردی (r = -۰/۴۰) و گشودگی به تغییر (r = -۰/۴۵) و همچنین همبستگی مثبت قوی با هم‌نوایی بین‌فردی (r = ۰/۴۱) داشت. عزت‌نفس نیز همبستگی مثبت با بُعد ارتقای فردی (r = ۰/۲۳) نشان داد. هیچ‌یک از ابعاد ارزشی همبستگی معناداری با متغیر خودکارآمدی نداشتند و ضرایب مشاهده‌شده همگی کوچک بودند.

جدول ۵. ضرایب همبستگی ارزش‌ها و مقیاس‌های خودکارآمدی، دینداری، عزت‌نفس و همدلی.

ارزش	خودکارآمدی	دینداری	عزت‌نفس	همدلی
خود.....- اندیشه و عمل	۰/۰۷	-۰/۲۹*	-۰/۰۲	-۰/۳۸**
تهییج	۰/۱۲	-۰/۵۱**	۰/۱۸	-۰/۳۱**
لذت‌جویی	۰/۰۵	-۰/۴۱**	۰/۱۷	-۰/۲۰
پیشرفت	-۰/۰۸	-۰/۲۶*	۰/۲۲*	-۰/۳۱**
قدرت - چیرگی و منابع	-۰/۱۱	-۰/۴۶**	۰/۱۹	-۰/۳۶
امنیت – فردی و	۰/۱۲	۰/۲۱	-۰/۱۰	۰/۱۴
هم‌نوایی - قواعد و	۰/۰۱	۰/۶۲**	-۰/۱۹	۰/۴۱**
سنت‌گرایی	۰/۱۰	۰/۴۹**	-۰/۲۱*	۰/۰۵
خیر...- قابل‌اعتماد....	-۰/۱۰	۰/۰۲	-۰/۰۸	۰/۳۲**
جهان.....- نگرانی و	-۰/۰۲	۰/۱۵	-۰/۰۵	۰/۳۵**
تعالی فردی	-۰/۰۷	۰/۲۰	-۰/۱۳	۰/۴۴**
ارتقای فردی	-۰/۱۳	-۰/۴۶**	۰/۲۳*	-۰/۴۰**

ارزش	خودکارآمدی	دینداری	عزت‌نفس	همدلی
گشودگی به تغییر	۰/۱۲	-۰/۵۱**	۰/۱۳	-۰/۴۵**
محافظه‌کاری	۰/۰۷	۰/۶۱**	-۰/۱۸	۰/۳۰**

بحث و نتیجه‌گیری

اهمیت بررسی ارزش‌ها در دوره نوجوانی، به دلیل آغاز تغییرات درون‌فردی و شکل‌گیری نظام ارزشی (کوپک و دنیسن، ۲۰۱۲، شوچنکو، ۲۰۱۹) و نیز تأثیر عوامل اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و آموزشی بر ساختار ارزشی نوجوانان ایرانی، پژوهش‌های بومی را ضروری می‌سازد. ازاین‌رو پژوهش حاضر با هدف انطباق نسخه تجدیدنظرشده پرسشنامه تشبیهی ارزش‌ها برای نوجوانان ایرانی انجام شد.

یافته‌های حاصل از بررسی تمایز ساختاری ۱۹ ارزش فرعی در میان نوجوانان ایرانی نشان داد ساختار کلی نظریه با نمونه ایرانی همخوان و با یافته‌های بین‌المللی همراه است (برای مثال شوارتز و چچوخ، ۲۰۲۲). بااین‌حال، برخی جزئیات، تفاوت‌های فرهنگی را نشان می‌دهد. برای نمونه، در بُعد گشودگی به تغییر، آیتم «خودرهنموددهی-تفکر» (آیتم ۱: برای او مهم است بدون وابستگی به دیگران دیدگاهش را شکل دهد) بارعاملی و واریانس تبیین‌شده پایین‌تری داشت. به نظر می‌رسد تقدم عبارت «بدون وابستگی به دیگران» بیشتر مفهوم استقلال از دیگران را تداعی کرده و به همین دلیل بخش کمتری از واریانس این آیتم تحت تاثیر ارزش خودرهنموددهی-تفکر قرار گرفته است (دولیس و ثروب، ۲۰۲۱). این نکته نشان می‌دهد که حتی در یک ساختار جهان‌شمول، جزئیات زبانی و بیانی می‌توانند درک و پاسخ‌دهی به یک آیتم را تحت تأثیر قرار دهند.

در بُعد ارتقای فردی، برازش مدل نسبتاً ضعیف بود و شاخص‌های مربوط به این بعد در مرز یا خارج از محدوده قابل‌قبول قرار گرفتند. شوارتز و چچوخ (۲۰۲۲) نیز در مطالعات بین‌المللی دریافتند که این بعد در بسیاری از گروه‌های فرهنگی، از جمله فیلیپین و غنا، دارای چالش‌های ساختاری مشابه است و برازش پایین‌تر آن را به سطح توسعه اجتماعی مرتبط دانستند. در محیط‌هایی که تهدیدات وجودی و کمبود منابع بیشتر است، ارزش‌های ارتقای فردی (قدرت—چیرگی، قدرت—منابع و پیشرفت) کمتر متمایز می‌شوند؛ زیرا اهمیت پیگیری منافع شخصی برای بقا و مقبولیت اجتماعی بیشتر بوده و تفکیک دقیق میان انواع منافع شخصی ضرورت کمتری دارد. همچنین، پژوهش‌های بین‌المللی نشان می‌دهد در فرهنگ‌های شرق آسیا و جمع‌گرا، گرایش به خودانتقادی و محدودیت در ابراز منافع شخصی بیشتر است. این امر باعث

می‌شود تمایز میان اجزای ارتقای فردی ظریف‌تر باشد و روابط درون این بُعد بالاتر و برازش کلی کمتر شود (هین و هامامورا، ۲۰۰۷). در فرهنگ‌های با هنجارهای قوی و به‌اصطلاح سفت‌وسخت[1] ارزش‌های مرتبط با هم‌نوایی، سنت و امنیت پررنگ‌تر می‌شود و ابراز صریح منافع شخصی (قدرت و پیشرفت) می‌تواند از نظر هنجاری محدودتر باشد و این محدودیت ابرازی می‌تواند همبستگی‌های بالاتر درونِ ارتقای فردی و تمایز ضعیف‌تر و برازش کمتر بین ابعاد آن ایجاد کند (جیانگ، ۲۰۲۴؛ آکتاس و همکاران، ۲۰۱۶)؛ بنابراین، ضعف نسبی برازش بُعد ارتقای فردی نه یک عیب ابزار، بلکه بازتابی از سبک ابراز ارزش‌ها و تفاوت‌های فرهنگی است. بااین‌حال، بررسی انفرادی مطالعات موجود در فراتحلیل شوارتز و چچوخ (۲۰۲۲) نشان می‌دهد شاخص برازش بعد ارتقای فردی برای کشوری مانند ژاپن (جزو ده کشور برتر در شاخص توسعه اجتماعی) در سطح بسیار پایین ولی برای کشورهایی مانند ویتنام و کلمبیا (رتبه ۷۱ و ۷۷ در شاخص توسعه اجتماعی)، عالی است. این داده‌ها بیان می‌کند همیشه رابطه خطی با شاخص توسعه اجتماعی برقرار نیست (مثل ژاپن در برابر ویتنام/ کلمبیا) و احتمالاً در کنار سطح توسعه، ترکیبی از امنیت وجودی، هنجارهای فرهنگی و ترکیب نمونه نقش ایفا می‌کنند. ازسوی‌دیگر واژه‌های مرتبط با قدرت، چیرگی و منابع، بارِ معنایی و اخلاقی متفاوتی در فرهنگ‌ها دارند. اگر معادل‌های بومی به‌خوبی حساسیت‌های هنجاری را منعکس نکنند، شرکت‌کنندگان یا محافظه‌کارانه پاسخ می‌دهند یا آیتم‌ها را هم‌ارزش تلقی می‌کنند که هر دو حالت، تمایز درونی ارتقای فردی را کاهش می‌دهد.

در مجموع، نتایج شواهد محکمی برای تمایز ۱۶ ارزش از ۱۹ ارزش فرعی در چارچوب خوشه‌های نظری خود در نمونه ایرانی فراهم می‌کند. این یافته‌ها، به‌ویژه همسویی الگوی برازش ابعاد با نتایج بین‌المللی (از جمله شوارتز و چچوخ، ۲۰۲۲؛ ساگیو و شوارتز، ۲۰۲۲؛ شوارتز و همکاران، ۲۰۱۲)، اعتبار ساختاری ابزار را در ایران تائید می‌کند. این نتایج، ضمن ایجاد اطمینان نسبت به تمایز اکثر ارزش‌ها، اهمیت بررسی دقیق‌تر ساختار ارزش‌های ارتقای فردی و بهبود آیتم‌های مربوط به ارزش‌های مرزی را در پژوهش‌های آتی در زمینه فرهنگی ایران گوشزد می‌کند. مطابق با مطالعه گسترده ساگیو و شوارتز (۲۰۲۲)، تقریباً در همه فرهنگ‌ها، ارزش‌ها الگوی دایره‌ای مشابه مدل شوارتز پیدا می‌شود اما شدت تقابل‌ها و تمایز خوشه‌ها بسته به بافت فرهنگی تغییر می‌کند. همچنین فرهنگ‌های جمع‌گرا (مثل کشورهای آسیای شرقی) تمایل بیشتری به ارزش‌های تعالی فردی و محافظه‌کاری دارند. در مقابل، فرهنگ‌های فردگرا (مثل

[1] tight

اروپای غربی و آمریکای شمالی) ارزش‌های گشودگی به تغییر و ارتقای فردی را بیشتر برجسته می‌کنند.

یافته‌ها همچنین نشان داد ساختار ارزش‌ها در نمونه ایرانی تصادفی نیست و الگوی تقریبی دایره‌ای شکل دارد، به‌طوری‌که تقابل‌های اصلی نظریه—گشودگی به تغییر در مقابل محافظه‌کاری و ارتقای فردی در مقابل تعالی فردی—حفظ شده‌اند که نشان می‌دهد محورهای انگیزشی اصلی مدل شوارتز در نوجوانان ایرانی نیز قابل‌تشخیص است. بااین‌حال، مقایسه با یافته‌های بین‌المللی، از جمله شوارتز و چچوخ (۲۰۲۲)، نشان می‌دهد همخوانی ساختار نمونه ایرانی با مدل جهانی پایین‌تر از سطح مطلوب و کمتر از نمونه ترکیبی ۴۹ کشور است. این امر بیانگر آن است که ساختار ارزشی نوجوانان ایرانی، هرچند با منطق کلی مدل مطابقت دارد، بازتولید دقیق آن نیست و واگرایی‌های مهمی به چشم می‌خورد. مطابق با مطالعه گسترده ساگیو و شوارتز (۲۰۲۲) الگوی دایره‌ای، بسته به بافت فرهنگی تغییراتی را متحمل می‌شود. برای تبیین تفاوت‌های مشاهده‌شده در پژوهش حاضر شاید بتوان دو دلیل بیان کرد؛ اول این‌که مطالعاتی نظیر دنیل و بنیش-ویزمن (۲۰۱۹) نشان می‌دهد در دوره نوجوانی ارزش‌ها هنوز در حال تثبیت‌اند و ساختار آن‌ها ممکن است ناپایدار و کمتر افتراق‌یافته باشد. ازسوی‌دیگر نوجوانان ایرانی هم‌زمان تحت تأثیر خانواده و رسانه هستند و طبق پژوهش دلخموش و احمدی (۱۳۹۰)، این کشمکش فرهنگی می‌تواند انسجام ساختار ارزش‌ها را تحت تاثیر قرار دهد. علاوه‌براین، حضور پررنگ دین و ارزش‌های جمع‌گرا در اجتماع نیز می‌تواند رابطه برخی ارزش‌ها را بیش‌ازپیش تقویت کند (مثلاً سنت‌گرایی و هم‌نوایی شدیدتر با دینداری گره بخورند).

مهم‌ترین و معنادارترین واگرایی از مدل نظری، جابجایی چشمگیر ارزش هم‌نوایی بین‌فردی است. این ارزش که از حیث نظری به دلیل تأکید بر پیروی از هنجارهای اجتماعی در خوشه محافظه‌کاری قرار دارد، در نمونه ایرانی از جایگاه خود خارج شده و در همسایگی ارزش‌های تعالی فردی، به‌ویژه جهان‌شمول‌نگری و فروتنی، قرار گرفته است. این در حالی است که در بسیاری از فرهنگ‌های غربی، پرهیز از آزار دیگران و رعایت آداب معاشرت (تعریف هم‌نوایی بین‌فردی) ممکن است عمدتاً به‌عنوان یک قاعده اجتماعی برای حفظ نظم (محافظه‌کاری) تلقی شود اما در یک بافت فرهنگی جمع‌گرا مانند ایران، می‌تواند انگیزه‌ای قوی‌تر از جنس دغدغه‌مندی فعال برای رفاه و احساسات دیگران داشته باشد که آن را به ارزش‌های تعالی فردی نزدیک‌تر می‌کند و این موضوع با نتایج حاصل از پژوهش‌های پیشین بر روی ارزش‌های نوجوانان و تفاوت برخی از آن‌ها با الگوی جهانی مطابقت دارد (از جمله دلخموش و احمدی، ۱۳۹۰)؛ به‌عبارت‌دیگر، برای نوجوان ایرانی، آسیب نرساندن به دیگران، نه یک الزام منفعلانه برای حفظ نظم، بلکه یک عمل فعالانه

مبتنی بر همدلی و توجه به دیگری اطلاق می‌شود (دلخموش، ۱۳۸۴؛ دلخموش و احمدی، ۱۳۹۱).

در ادامه نکات ظریف دیگری نیز دیده شد. به‌عنوان‌مثال، فشردگی نسبی ارزش‌ها در خوشه تعالی فردی ممکن است نشان‌دهنده تمایز روان‌شناختی کمتر بین انواع خیرخواهی و جهان‌شمول‌نگری در ذهن نوجوانان ایرانی باشد. فرهنگ جمع‌گرای ایران و آموزه‌های دینی، مانند تأکید بر نوع‌دوستی عام، احتمالاً سبب می‌شوند برای نوجوانان مرز بین دیگران نزدیک و دیگران دور به اندازه‌ی فرهنگ‌های فردگرا پررنگ نباشد و آنان تفاوت چندانی بین کمک به دوست و کمک به انسانیت قائل نشوند. همچنین، ارزش وجهه به ارزش پیشرفت در خوشه ارتقای فردی نزدیک بود، هرچند تحلیل عاملی آن را در خوشه محافظه‌کاری نشان داد. این یافته با پژوهش تولجا و شاخنر (۲۰۲۰) همسوست که بیان کردند انگیزش خودافزایی در بافت‌های جمع‌گرا اغلب در چارچوب حفظ وجهه اجتماعی بروز می‌کند. در ایران نیز وجهه هم‌زمان دو معنا دارد: سنتی- رعایت هنجارها و حفظ شأن خانواده که به محافظه‌کاری نزدیک است-و مدرن-به معنای کسب اعتبار شخصی و موفقیت که مرتبط با پیشرفت است- (یابوچی، ۲۰۰۴). احتمالاً برای نوجوانان، بُعد دوم پررنگ‌تر باشد زیرا کسب وجهه اجتماعی اغلب از مسیر موفقیت تحصیلی و رقابت با همسالان تعریف می‌شود. شوارتز و چچوخ (۲۰۱۷) گزارش کرده‌اند وجهه یکی از ارزش‌هایی است که ثبات مکانی کمتری دارد و بسیار وابسته به زمینه فرهنگی است. یافته‌های هانل (۲۰۲۴) نیز نشان می‌دهد گرچه ارزش‌ها در شکل دایره‌ای قرار داشته و ارزش‌های متضاد معمولاً رابطه معکوس دارند، برخی ارزش‌ها مانند وجهه ممکن است هم‌زمان با ارزش‌های مدرن مانند پیشرفت هماهنگ شوند.

تحلیل اعتبار نشان داد الگوی اعتباری ابزار تا حد زیادی با یافته‌های بین‌المللی همخوانی دارد (شوارتز و چچوخ، ۲۰۲۲). در سطح ابعاد مرتبه بالاتر، چهار خوشه اصلی ارزش‌ها (تعالی فردی، محافظه‌کاری، گشودگی به تغییر و ارتقای فردی) اعتبار همگونی درونی خوب تا عالی داشتند و مقادیر امگا برای این ابعاد بالاتر از ۰/۸۰ بود که با نتایج شوارتز و چچوخ (۲۰۲۲) در ۴۹ گروه فرهنگی کاملاً همسوست. در سطح ۱۰ ارزش بنیادین، هشت ارزش اعتبار قابل‌قبول نشان دادند و مقیاس‌های قدرت، امنیت، هم‌نوایی، خیرخواهی و جهان‌شمول‌نگری بالاتر از ۰/۷۰ بودند. بااین‌حال، همانند یافته‌های بین‌المللی، برخی ارزش‌ها اعتبار پایین‌تری داشتند؛ مثل ارزش پیشرفت که دقیقاً مشابه پژوهش شوارتز و چچوخ (۲۰۲۲) به‌عنوان تنها ارزش بنیادین با اعتبار پایین‌تر معرفی شد و در فرهنگ‌های جمع‌گرا معنای متفاوتی نسبت به فرهنگ‌های فردگرا دارد. در برخی فرهنگ‌ها پیشرفت به معنای موفقیت فردی و رقابت است، ولی در فرهنگ‌های جمع‌گرا

ممکن است پیشرفت بیشتر به موفقیت گروه یا خانواده تعبیر شود. در پژوهش ساگیو و شوارتز (۲۰۲۲)، رقابت و همکاری کاملاً فردمحور تعریف می‌شوند که در تضاد با تعاریف جوامع شرقی از جمله ایران هستند. طبق این مطالعه، رقابت با انگیزه‌هایی که زیربنای قدرت و تا حدودی ارزش‌های پیشرفت هستند، تعریف می‌شود و افراد می‌توانند با عملکرد بهتر از دیگران به اهداف ارتقای فردی دست یابند. در مقابل، همکاری با ارزش‌های تعالی فردی که بیانگر انگیزه برای منفعت‌رساندن به دیگران است، سازگار و با ارزش‌های ارتقای فردی تضاد دارد؛ زیرا مستلزم دست کشیدن از سلطه و چیرگی و اجازه دادن به دیگران برای پیشرفت است (ساگیو و شوارتز، ۲۰۲۲). در سطح ۱۹ ارزش فرعی، ۱۵ ارزش اعتبار قابل‌قبول نشان دادند که عیناً با یافته‌های بین‌المللی همسوست و نشان می‌دهد چالش‌های اندازه‌گیری برخی ارزش‌ها بیشتر ناشی از ماهیت ذاتی و پیچیدگی مفهومی آن‌هاست تا ویژگی‌های خاص نمونه ایرانی یا ضعف ترجمه. در پژوهش حاضر، ارزش‌های خودرهنموددهی-تفکر، فروتنی، وجهه و امنیت-فردی کمترین میزان اعتبار را داشتند که با فهرست ارزش‌های مشکل‌ساز در مطالعه شوارتز و چچوخ (۲۰۲۲) که شامل خودرهنموددهی-تفکر، پیشرفت، امنیت-فردی و به‌ویژه فروتنی بود، تقریباً همپوشانی کامل دارد. اعتبار بسیار پایین مقیاس فروتنی یک یافته تکرارشونده در سطح جهانی است. شوارتز و همکاران (۲۰۱۲؛ ۲۰۱۷) این فرضیه را مطرح کرده‌اند که ماهیت مفهومی دوگانه فروتنی که بین دو انگیزه کلی حفظ وضع موجود و تعالی خود قرار دارد، ذاتاً باعث می‌شود که آیتم‌های آن نتوانند رابطه درونی بالایی داشته باشند. به نظر می‌رسد این چالش مفهومی در نمونه ایرانی نیز به همان شکل بازتولید شده است.

در بررسی روایی، دینداری قوی‌ترین الگوهای رابطه همگرا و واگرا را نشان داد. این متغیر، رابطه مستقیم و قابل‌توجهی با ارزش‌های محافظه‌کاری، به‌ویژه خرده‌مقیاس‌های هم‌نوایی و سنت‌گرایی داشت که نشان می‌دهد در میان نوجوانان ایرانی، گرایش به دین با اهمیت‌دادن به حفظ سنت‌ها، احترام به والدین و بزرگان و پیروی از قواعد اجتماعی همراه است. این یافته با پژوهش‌های پیشین همسوست؛ از جمله فراتحلیل ساروگلو و همکاران (۲۰۰۴) و مطالعات ساگیو و شوارتز (۲۰۲۲) که در ادیان توحیدی، دینداری را با ارزش‌های سنت‌گرایی مرتبط یافتند. همچنین، دینداری رابطه معکوس با ارزش‌های گشودگی به تغییر و ارتقای فردی داشت که همسو با مطالعات پیشین (دلخموش و احمدی، ۱۳۹۱) نشان می‌دهد تأکید بر انگیزه‌های فردی مانند جستجوی هیجان، خودرهنموددهی و کسب قدرت شخصی، با ارزش‌های جمعی و هنجاری دینداری در تضاد است. همدلی قوی‌ترین رابطه را با ارزش‌های تعالی فردی و خرده‌مقیاس‌های آن یعنی خیرخواهی و جهان‌شمول‌نگری نشان داد. این یافته منطقی تلقی می‌گردد، زیرا طبق

پژوهش بالیت و همکاران (۲۰۰۸) همدلی، به‌عنوان توانایی درک و احساس هیجانات دیگران، نیروی محرکه‌ای برای اهمیت دادن به رفاه دیگران است که هسته ارزش‌های تعالی فردی را تشکیل می‌دهد. در مقابل، همدلی رابطه معکوس با ارزش‌های ارتقای فردی و گشودگی به تغییر داشت که نشان‌دهنده تضاد بین تمرکز بر خود و تمرکز بر دیگران است. این نتایج با مطالعات بین‌المللی (ساگیو و شوارتز، ۲۰۲۲؛ آریلی و همکاران، ۲۰۲۰؛ سندرسون و مک‌کوئیلکین، ۲۰۱۷) و پژوهش‌های ایرانی (دلخموش و احمدی، ۱۳۹۱؛ عطادخت و همکاران، ۱۳۹۵) همسوست. طبق پژوهش ساگیو و شوارتز (۲۰۲۲) در میان فرهنگ‌ها ارزش‌های تعالی فردی، به‌ویژه خیرخواهی، با رفتارهای نوع‌دوستانه در میان بزرگسالان، دانش‌آموزان و کودکان مرتبط است. دلخموش و احمدی (۱۳۹۱) نیز نشان دادند تقویت ارزش‌های تعالی فردی معمولاً با کاهش اولویت‌دهی به ارزش‌های فردمحور و گشوده به تغییر همراه است. همچنین یافته‌های پژوهش عطادخت و همکاران (۱۳۹۵) همسو با نتایج پژوهش جاری و حاکی از آن است که وجود ظرفیت بالای همدلی در هر فرد سبب از خود گذشتن و توجه به نیازهای دیگران می‌شود. نکته قابل‌توجه، رابطه مستقیم و قوی همدلی با هم‌نوایی بین‌فردی است که یافته بخش تحلیل ساختار فضایی را نیز تقویت کرده و نشان می‌دهد اگر انگیزه «آزار نرساندن به دیگران» از دغدغه‌ای همدلانه نشأت بگیرد، طبیعی است که نه‌تنها با متغیر همدلی رابطه مستقیم نشان دهد، بلکه در نقشه فضایی نیز به ارزش‌های تعالی فردی نزدیک شود. این هم‌افزایی بین نتایج تحلیل ساختار فضایی و روایی همگرا، یک یافته مهم و منحصربه‌فرد در این پژوهش است.

عزت‌نفس رابطه مستقیم با ارزش‌های ارتقای فردی و به‌ویژه پیشرفت نشان داد. این رابطه منطقی است؛ زیرا ارزش‌نهادن به موفقیت شخصی و دستیابی به آن می‌تواند منبع مهمی برای احساس ارزشمندی فردی باشد که با یافته‌های پژوهش‌های پیشین (کایا و همکاران، ۲۰۲۳) همسوست. در نهایت، عدم وجود رابطه بین ارزش‌ها و خودکارآمدی نیز شاهدی بر روایی واگراست و نشان می‌دهد که پرسشنامه ارزش‌ها، سازه‌ای متمایز از باور فرد به توانایی‌های خود را می‌سنجد و این دو مفهوم مستقل از یکدیگر عمل می‌کنند. در مجموع، شبکه روابط مشاهده‌شده بین ارزش‌ها و سازه‌های بیرونی، یک الگوی منسجم و معنادار را نشان می‌دهد که قویاً با پیش‌بینی‌های نظری همخوان است. این شواهد، روایی سازه پرسشنامه را در نمونه ایرانی به‌خوبی تائید می‌کند.

یکی از محدودیت‌های اصلی این پژوهش به همگونی درونی برخی مقیاس‌های ارزش فرعی بازمی‌گردد. اگرچه ارزش‌های مرتبه بالاتر و بسیاری از ارزش‌های کلی از اعتبار قابل‌قبول برخوردار بودند، برخی ارزش‌های جزئی، ضرایب آلفای کرونباخ و امگای مک‌دونالد پایین‌تر از حد مطلوب داشتند. این موضوع می‌تواند ناشی از تعداد کم آیتم‌ها یا دشواری در انتقال دقیق مفاهیم این

ارزش‌ها به زبان فارسی باشد. نتایج نشان داد ساختار دایره‌ای ارزش‌ها در نمونه ایرانی تا حد زیادی با مدل نظری شوارتز همخوانی دارد، اما نه کامل. جابجایی برخی ارزش‌ها، مانند هم‌نوایی-بین‌فردی و موقعیت دوگانه وجهه، نیازمند بررسی‌های فرهنگی و نسلی دقیق‌تر است. تکرار این تحلیل‌ها در نمونه‌های متنوع ایرانی می‌تواند به روشن شدن این تفاوت‌ها کمک کند.

در بخش روایی همگرا و واگرا، الگوهای رابطه با دینداری، همدلی و عزت‌نفس تا حد زیادی با انتظارات نظری همخوان بود، اما عدم ارتباط معنادار با خودکارآمدی محدودیت‌هایی را نشان داد. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی از ابزارهای جایگزین برای سنجش خودکارآمدی استفاده شود و نقش متغیرهای تعدیل‌کننده مانند سن و جنسیت بررسی گردد. همچنین، بررسی ارتباط ارزش‌ها با سازه‌های روان‌شناختی و رفتاری متنوع‌تر می‌تواند روایی شبکه منطقی[1] پرسشنامه را روشن‌تر کند. ویژگی‌های نمونه نیز محدودیت دیگری است. به‌جهت تمرکز بر استفاده از ابزار در هدایت تحصیلی، شرکت‌کنندگان دانش‌آموزان پایه‌های هشتم و نهم بودند و تعمیم یافته‌ها به گروه‌های سنی، اجتماعی و فرهنگی دیگر باید با احتیاط صورت گیرد.

در مجموع، یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد نسخه تجدیدنظرشده فارسی پرسشنامه تشبیهی ارزش‌های شوارتز، ابزاری عموماً قابل‌قبول و امیدوارکننده برای سنجش ارزش‌های فردی در نمونه دانش‌آموزان ایرانی است و می‌توان ازآن‌جهت سنجش ارزش‌ها و بررسی نظام ارزشی نوجوانان دانش‌آموز کشور بهره برد و بستر مناسب‌تری برای هدایت تحصیلی شغلی آنان فراهم نمود. بااین‌حال، پژوهش حاضر برخی چالش‌ها و نقاط ضعف را نیز آشکار ساخت. اتکای صرف به روش خودگزارشی برای سنجش ارزش‌ها می‌تواند محدودیت‌هایی به همراه داشته باشد، زیرا پاسخ‌ها ممکن است تحت تأثیر سوگیری‌هایی مانند مطلوبیت اجتماعی قرار گیرند. اگرچه پرسشنامه شوارتز به‌گونه‌ای طراحی شده که این سوگیری را به حداقل برساند، پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی در صورت امکان از روش‌های مکمل مانند گزارش دیگران (همسالان، والدین، معلمان) یا روش‌های مبتنی بر سناریو و آزمون‌های رفتاری برای ارزیابی ارزش‌ها استفاده شود تا تصویر جامع‌تری از نظام ارزشی افراد به دست آید. لذا استفاده محتاطانه از ابزار، با درنظرگرفتن ویژگی‌های روان‌سنجی آن در هر سطح از تحلیل (ابعاد مرتبه بالاتر، ارزش‌های کلی، یا ارزش‌های جزئی) و همچنین لزوم انجام پژوهش‌های بیشتر برای بهبود این ابزار و حتی ساخت ابزاری مبتنی بر فرهنگ پیشنهاد می‌شود.

[1] nomological network

موازین اخلاقی

این پژوهش با معرفی‌نامه آموزش‌وپرورش شهر تهران انجام شد. علاوه‌براین، رازداری، محرمانه ماندن اطلاعات، جلب رضایت و تمایل آزمودنی‌ها برای شرکت در پژوهش و حق انتخاب آن‌ها برای ادامه و یا انصراف از پاسخگویی به پرسشنامه‌ها رعایت شدند.

مشارکت نویسندگان

مؤلف اول و نویسنده مسئول، ایده‌پردازی پژوهش، عهده‌دار راهنمای علمی و نگارشی متن و نهایی‌کننده مقاله، نویسنده دوم مسئول بررسی ادبیات، پیگیری اقدامات پژوهشی، گردآوری داده‌ها و نگارنده متن اولیه، نویسنده سوم به‌عنوان همکار پژوهش در امر ویرایش متن اولیه و نویسنده چهارم در تحلیل داده‌ها مشارکت نموده‌اند.

تعارض منافع

طبق اعلام نویسندگان پژوهش حاضر، هیچ‌گونه تعارض منافعی وجود ندارد.

سپاسگزاری

از تمامی دانش‌آموزان و مسئولانی که با همکاری ارزشمند خود در اجرای این پژوهش مشارکت داشتند، صمیمانه قدردانی می‌شود. این مقاله بدون دریافت کمک مالی انجام شده است.

References

Abed, N., & Pakdaman, S. (2013). Value structures among Iranian and British students. *Psychology and Behavioral Sciences*, 2(6), 202-205. [link]

Akbari-Zardkhaneh, S., Alebuieh, M., Zanganeh, A., Mansurkiaie, N., Jallalat-Danesh, M., & Mahdavi, M. (2018). Parent Form of Psychological Pathology for Children: Preliminary Study of Development and Psychomentric Properties. *Quarterly Journal of Child Mental Health*, *4*(4), 152-164. [link]

Akbari Zardkhane, S., Mansour Kimiaei, N., Mohammad Zanganeh, A., Mahdavi, M., Osanlou, Sh., Jalalat Danesh, M.,. Tahmasebi Garmtani S,. and Taymori Fard, S. E. (2019). Development and Psychometric Properties of Preliminary Version of Mental Health Problems Scale (Self-Report form) for Youths in Iran. *Journal of Research in Psychological Health*, 12(4), 94-109. [link]

Akbari Zardkhaneh, S., Zanganeh, A., Mansour Kiaee, N., Mahdavi, M., Alebuieh, M., Jallalat-e-Danesh, M., & others. (2019). Preliminary version of Psychological Problems Scale-Teacher Form: Development and psychometric evaluation. *Journal of Child Mental Health, 6*(1), 1–13. [link]

Akbari Zardkhaneh, S., Sajadianari, S. S., Mansour Kiaee, N., Zanganeh, A., & Jallalat-e-Danesh, M. (2022). Teacher Form of Psychological Pathology for Adoloscents: Preliminary Study of Development and Psychomentric Properties, *Journal of Assessment and Research in Applied Counseling,* 4(3), 1-17. [link]

Akbari Zardkhaneh, S., Sajjadi Anari, S. S., Mansourkiaee, N., Zanganeh, A. M., & Jallalat Danesh, M. (2023). Mental Health Problems Scale for Adolescents- Parent Report: Development and Preliminary Technical Properties. *Journal of Applied Psychological Research*, *14*(2), 317-331. [link]

Aktas, M., Gelfand, M. J., & Hanges, P. J. (2016). Cultural tightness–looseness and perceptions of effective leadership. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 47(2), 294-309. [link]

Anglim, J., & Marty, A. (2025). Cognitive Ability and Personal Values: A Large Sample Study of Schwartz's Values, HEXACO Personality, Age, and Gender. *Social Psychological and Personality Science*, *16*(1), 70-80. [link]

Atadokht, A., Basharpoor, S. and Dowlati, H. (2017). Determine the role of empathy and Islamic lifestyle in explaining prosocial behavior teachers. *Journal of School Psychology*, *5*(4), 75-84. [link]

Balliet, D., Joireman, J., Daniels, D., & George-Falvy, J. (2008). Empathy and the Schwartz value system: A test of an integrated hypothesis. *Individual Differences Research*, *6*(4). [link]

Boshlideh, K., Yoosefi, N., Haghighi, J., & Behrooziy, N. (2012). [Examining the factor structure of the Rosenberg Self-Esteem Scale with three forms: positive wording, negative wording, and half-positive half-negative items in Shahid Chamran University students]. *Journal of Educational Psychology Studies, 9*(15), 42–66. [link]

Brahmi, M., Soni, D., Ali, A., Sharma, G., & Kumar, J. (2025). Construct Validity, Dimensionality, and Internal Consistency of Psycho-social Questionnaires in Indian Young Adults: A Cross-sectional EFA-PCA-based Study. *Annals of Neurosciences*, 09727531251347182. [link]

Cieciuch, J., Davidov, E., Vecchione, M., & Schwartz, S. H. (2014). A hierarchical structure of basic human values in a third-order confirmatory factor analysis. *Swiss Journal of Psychology*. [link]

Cieciuch, J., Kwiatkowska, M., Kindschi, M., Davidov, E., & Algesheimer, R. (2024). Peers and value preferences among adolescents in school classes: a social network and longitudinal approach. *European Journal of Psychology of Education*, *39*(4), 3561-3583. [link]

Daniel, E., & Benish-Weisman, M. (2019). Value development during adolescence: Dimensions of change and stability. *Journal of personality*, *87*(3), 620-632. [link]

Davidov, E., Schmidt, P., & Schwartz, S. H. (2008). Bringing values back in: The adequacy of the European Social Survey to measure values in 20 countries. *Public opinion quarterly*, *72*(3), 420-445. [link]

Delkhamoush, M. T., (2005). [Identification of the content and structure of human values in Iranian students]. *Developmental Psychology: Iranian Psychologists, 5*(2), 15–34. [link]

Delkhamoush, M. T., (2006). [The hierarchy of values among Iranian students]. *Developmental Psychology (Iranian Psychologists), 2*(8), 299–318. [link]
Mohammad T. Delkhamoush, Mehrnaz A. Mobarakeh, (2012). Content and Structure of Values Among Iranian Adolescents, *Developmental Pscychology,* 8(29), 5-28. [link]
Delkhamoush, M. T., & Ahmadi, M. (2013). Culturespecifics in Iranian values: A study in three samples of three generations. *Journal of Iranian Psychologists*, *34*(9), 107-128. [link]
DeVellis, R. F., & Thorpe, C. T. (2021). *Scale development: Theory and applications*. Sage publications. [link]
Greenberger, E., Chen, C., Dmitrieva, J., & Farruggia, S. P. (2003). Item-wording and the dimensionality of the Rosenberg Self-Esteem Scale: Do they matter?. *Personality and individual differences*, *35*(6), 1241-1254. [link]
Hanel, P.H. (2024). Values. *Cultural Psychology*. 307-315. [link]
Heine, S. J., & Hamamura, T. (2007). In search of East Asian self-enhancement. *Personality and Social Psychology Review*, *11*(1), 4-27. [link]
Jiang, H. (2024). Cultural Tightness-Looseness and Optimal Distinctiveness: Examining the Influence of Culture on the Need to Belong and the Need to be Different. [link]
Kaya, A., Karataş, N., & Dalgiç, A. I. (2023). The effect of individual values on self-esteem and meaning in life in adolescents: A cross-sectional study from Turkey. *Archives of psychiatric nursing*, 46, 8-13. [link]
Khodayari Fard, M., Akbari Zardkhaneh, S., Hashemi Geshnigani, R., & Fahimifar, M. J. (2018). The Formulation of a Therapy Protocol According to the Mindfulness Based on the Activation of Spiritual-Islamic Schemas in the Students' Marital Satisfaction. *Studies in Islam and Psychology*, *12*(22), 7-28. [link]
Koepke, S., & Denissen, J. J. (2012). Dynamics of identity development and separation–individuation in parent–child relationships during adolescence and emerging adulthood–A conceptual integration. *Developmental review*, *32*(1), 67-88. [link]
Moksnes, U. K., Espnes, G. A., Eilertsen, M. E. B., Bjørnsen, H. N., Ringdal, R., & Haugan, G. (2024). Validation of Rosenberg self-esteem scale among Norwegian adolescents - psychometric properties across samples. *BMC psychology*, *12*(1), 506. [link]
Mundfrom, D. J., Shaw, D. G., & Ke, T. L. (2005). Minimum Sample Size Recommendations for Conducting Factor Analyses. International Journal of Testing, 5(2), 159–168. [link]
Muris, P., Schmidt, H., Lambrichs, R., & Meesters, C. (2001). Protective and Vulnerability Factors of Depression in Normal Adolescents, *Behavior Research and Theory*, 39, 555-565. [link]
Overgaauw, S., Rieffe, C., Broekhof, E., Crone, E. A., & Güroğlu, B. (2017). Assessing empathy across childhood and adolescence: Validation of the empathy questionnaire for children and adolescents (EmQue-CA). *Frontiers in psychology*, *8*, 870. [link]

Rajabi, G., & Bahloul, N. (2007). Validity and reliability of the Rosenberg Self-Esteem Scale among first-year students of Shahid Chamran University. *Journal of Educational and Psychological Research, 3*(2), 8. [link]
Rieffe, C., Ketelaar, L., & Wiefferink, C. H. (2010). Assessing empathy in young children: Construction and validation of an Empathy Questionnaire (EmQue). *Personality and individual differences*, *49*(5), 362-367. [link]
Rosenberg, M. (1965). Rosenberg self-esteem scale. *Journal of Religion and Health*. [link]
Rosseel, Y. (2012). lavaan: An R Package for Structural Equation Modeling. *Journal of Statistical Software*, *48*(2), 1-36. [link]
Sagiv, L., Roccas, S., Cieciuch, J., & Schwartz, S. H. (2017). Personal values in human life. *Nature human behavior*, *1*(9), 630-639. [link]
Sagiv, L., & Schwartz, S. H. (2022). Personal values across cultures. *Annual Review of Psychology*, *73*(1), 517–546. [link]
Sanderson, R., & McQuilkin, J. (2017). Many kinds of kindness: The relationship between values and prosocial behaviour. In *Values and behavior: Taking a cross cultural perspective*., 75-96. [link]
Saroglou, V., Delpierre, V., & Dernelle, R. (2004). Values and religiosity: A meta-analysis of studies using Schwartz's model. *Personality and individual differences*, *37*(4), 721-734. [link]
Sarmad, Z., Bazargan, A., & Hijazi, A. (2005). *Research methods in behavioral sciences*. Tehran: Agah. (In Persian) [link]
Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. *Advances in experimental social psychology*, Vol. 24: 1- 65. [link]
Schwartz, S. H. (2006). A theory of cultural value orientations: Explication and applications. *Comparative sociology*, *5*(2-3), 137-182. [link]
Schwartz, S. H. (2012). An overview of the Schwartz theory of basic values. *Online Readings in Psychology and Culture*, **2**(1), 11. [link]
Schwartz, S. H. (2017). The refined theory of basic values. In *Values and behavior: Taking a cross cultural perspective* (pp. 51-72). Cham: Springer International Publishing. [link]
Schwartz, S. H. (2021). A Repository of Schwartz Value Scales with Instructions and an Introduction. *Online Readings in Psychology and Culture* 2(2). [link]
Schwartz, S. H., & Bardi, A. (2001). Value hierarchies across cultures: Taking a similarities perspective. *Journal of Cross-Cultural Psychology,* 32: 268-290. [link]
Schwartz, S. H., & Bilsky, W. (1990). Toward a theory of the universal content and structure of values: Extensions and cross-cultural replications. *Journal of personality and social psychology*, *58*(5), 878. [link]
Schwartz, S. H., & Cieciuch, J. (2022). Measuring the refined theory of individual values in 49 cultural groups: psychometrics of the revised portrait value questionnaire. *Assessment*, *29*(5), 1005-1019. [link]
Schwartz, S. H., & Sagiv, L. (1995). Identifying culture-specifics in the content and structure of values. *Journal of cross-cultural psychology*, *26*(1), 92-116. [link]

Shevchenko, A. V. (2019). Research on the correlation between social desirability and value orientations in adolescence. *Insight: the psychological dimensions of society*, (1), 90-95. [link]
Shirkhodaee, R. (2025). Iranian Adolescents' Values Scale: Adaptation of Schwartz's Revised Portrait Values Questionnaire (PVQ-RR). *(MSC thesis)*. Faculty of Education and Psychology, Shahid Beheshti University.
Taheri, M., Tajali, P., & Shahriari Ahmadi,M. (2023). Psychometric Properties of the Empathy Questionnaire for Children and Adolescents -Revised (EmQue-CA-R). *Quarterly of Applied Psychology,* 17(1):171-191. [link]
Tahmassian, K. (2007). Validation and Standardization of Persian Version of Self-Efficacy Questionnaire- Children. *Applied Psychology, 1*(4–5), 373–390. [link]
Tanzer, N. K., & Sim, C. Q. (1999). Adapting instruments for use in multiple languages and cultures: A review of the ITC Guidelines for Test Adaptations. *European Journal of Psychological Assessment*, *15*(3), 258. [link]
Tuleja, E. A., & Schachner, M. (2020). From Shared Values to Cultural Dimensions: A Comparative Review. In G. Rings & S. Rasinger (Eds.). *The Cambridge Handbook of Intercultural Communication* (pp. 96–119). [link]
Van Buuren, S., & Groothuis-Oudshoorn, K. (2011). mice: Multivariate imputation by chained equations in R. *Journal of statistical software*, *45*, 1-67. [link]
Vecchione, M. (2023). The five factors of personality and personal values: An update with the refined theory. *Personality and Individual Differences*, *203*, 112033. [link]
Vecchione, M., & Alessandri, G. (2017). Validation of the Italian version of the Portrait Values Questionnaire-Revised (PVQ-R)[Un contributo alla validazione italiana del Portrait Values questionnaire-revised (PVQ-R)]. *GIORNALE ITALIANO DI PSICOLOGIA*, *44*(1), 159-178. [link]
Vecchione, M., Spagnolo, G., Daniel, E., Benish-Weisman, M., & Bardi, A. (2025). Stability and change of basic personal values in mid-to-late adolescence: A 4-year longitudinal study. *European Journal of Personality*, 08902070251349682. [link]
Yabuuchi, A. (2004). Face in Chinese, Japanese, and US American cultures. *Journal of Asian Pacific Communication*, *14*(2), 261-297. [link]
Ziaei, F., & Ghanbari, H. (2022). Rosenberg Self-esteem Psychometric Characteristics. *Quarterly of Psychometry Research, 37*(10). [link]

****